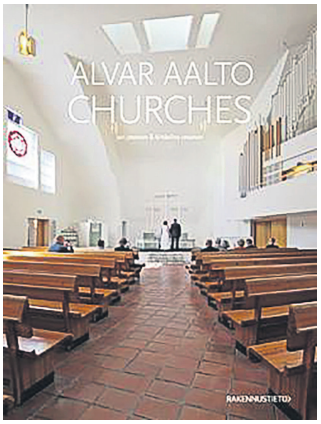

Alvar Aalto kirkkoarkkitehtina

Arkkitehti, tutkija **Sirkkaliisa Jetsosen** ja valokuvaaja **Jari Jetsosen** kirja *Alvar Aalto Churches* esittelee **Alvar Aallon** kirkkoarkkitehtuuria 1920-luvulta 1970-luvulle.

Jetsoset ovat tutkineet ja valokuvanneet Alvar Aallon (1898–1976) arkkitehtuuria lähes 40 vuoden ajan Suomessa, Yhdysvalloissa, Ranskassa, Saksassa ja Italiassa. Kirjassa Aallon kirkkoarkkitehtuuria esitellään tekstien, valokuvien ja arkkitehtuuripiirrosten avulla.

Kirkkoarkkitehtuuri on kiinnostava näkökulma Alvar Aallon tuotantoon monestakin syystä. Aallon suhtautuminen uskoon, uskontoon ja kirkkoinstituutioon ei ollut yksiselitteistä, ja siitä on olemassa monia tulkintoja. Aallon arkkitehtuuria tutkinut ja hänen elämänkertansa kirjoittanut taidehistorioitsija, kirjailija **Göran Schildt** on kertonut Aallon suhtautuneen uskontoon skeptisesti. Schildtin mukaan Aalto ei käynyt kirkoissa jumalanpalvelusten ja niiden sisältöjen vuoksi, vaan lähinnä sosiologisesta mielenkiinnosta. Tämä tulee ilmi muun muassa Aallon pilalehti *Kerberoksen* pakinassa vuodelta 1921.

Professori, arkkitehti **Simo Paavilainen** siteeraa Aallon pakinaa kirjan osiossa, jossa hän esittelee Aallon toteutumattomia kirkko- ja kappelisuunnitelmia. Aalto kuvaa tunnelmia Alajärven kirkosta sunnuntaijumalanpalveluksessa. Esteetikkona hän kiinnitti huomiota myös siihen, miten ihmiset pukeutuivat kirkkoon mennessään. Alttarin eteen ehtoolliselle polvistuneet vanhat naiset, ”eukot”, näyttäytyivät Aallolle värisommitelmina.

> *Toivakan kirkko oli Aallon kirkkojen uudistussuunnitelmista ensimmäinen.*

Kirkkoarkkitehtuuri on relevantti näkökulma Alvar Aallon tuotantoon. Sen ohella, että hän uransa aikana suunnitteli seitsemän kirkkoa, hänen Jyväskylään vuonna 1923 perustamansa arkkitehtitoimiston ensimmäisinä toimeksiantoina oli vanhojen puukirkkojen uudistusten ja korjausten suunnittelu. Näiden joukkoon kuuluvat Viitasaari, Anttola, Pylkönmäki, Korpilahti ja Toivakka. Jälkimmäistä ei tosin kirjassa esitellä, vaikka tiedotteen mukaan teos esittelee kaikki 14 Aallon toteutunutta kirkko- ja seurakuntakeskussuunnitelmaa.

Toivakka olisi ollut kiinnostava esimerkki, sillä se oli Aallon kirkkojen uudistussuunnitelmista ensimmäinen. Nykyisin kirkko tunnetaan kuvataiteilija **Pellervo Lukumiehen** pop-taiteesta vaikutteita ottaneista maalauksista ja niihin liittyneestä taidekiistasta.

Kirkkojen uudistussuunnitelmien lisäksi kirjassa esitellään muun muassa Muuramen klassistinen kirkko (1929), joka oli ensimmäinen Aallon suunnittelemista kirkoista. Tämän jälkeen seurasi pitkä tauko. Aalto osallistui kirkkokilpailuihin ja teki kirkko- ja kappelisuunnitelmia, mutta niitä ei toteutettu. Vuonna 1958 valmistui Imatralle Vuoksenniskan kirkko, jota kutsutaan myös Kolmen Ristin kirkoksi.

Akateemikko, arkkitehti **Juha Leiviskä** pohtii esipuheessaan valoa ja Aallon suhdetta siihen. Leiviskä kuvaa hienosti Vuoksenniskan kirkkoa: ”Vuoksenniskan kirkossa päivänvalo tulee useasta suunnasta, yhdestä lämmintä valoa, toisesta viileää. Tilat on muotoiltu niin, että syntyy heijastuksia ja heijastuksen heijastuksia, jälkiheijastuksia. Vuoksenniskalla valo väreilee…”

Lakeuden Ristin kirkko (1960) ja seurakuntakeskus (1966) valmistuivat Seinäjoelle 1960-luvulla. Viimeinen kirkko, jonka Aalto suunnitteli, on Pohjois-Italiassa Riola di Vergatossa sijaitseva Riolan kirkko (1978). Kirkko valmistui vuonna 1978, eli kaksi vuotta Alvar Aallon kuoleman jälkeen. Riolan kirkosta on sanottu, että sen on Italian ensimmäinen ei-katolisen arkkitehdin suunnittelema katolinen kirkko.

Sirkkaliisa Jetsosen kirjoittamat kohde-esittelyt ovat selkeitä ja informatiivisia. Kirjan tietomäärä on kuitenkin valtava. Mikäli kappaleita ja väliotsikoita olisi käytetty runsaammin, olisi lukukokemus luultavasti ollut kevyempi. Jäin myös miettimään, olisiko kirjan loppuun voitu lisätä suomenkielinen tiivistelmä.

Teoksen kuvat ovat upeita ja tuovat hienosti esiin Aallon ymmärryksen luonnonvalon mahdollisuuksista. Toisin kuin arkkitehtuurivalokuvissa yleensä, niissä ovat läsnä myös rakennusten käyttäjät. Kuva Lakeuden Ristin kirkon käytävää pitkin rientävistä nuorista, valkopukuisista rippikoululaisista jää pitkäksi aikaa lukijan mieleen. Mikä ilo ja valo heistä heijastuukaan!

MINNAMARIA KOSKELA

Jari Jetsonen ja Sirkkaliisa Jetsonen: Alvar Aalto Churches. Rakennustieto Oy 2020. 279 sivua.

Alvar Aallon suunnittelema Vuoksenniskan kirkko Imatralla valmistui vuonna 1958. Kirkon sisätiloihin päivänvalo tulee useasta suunnasta. Kirjan kuvitusta.

| *Kuva: Jari Jetsonen*